

Regeringskansliet

Promemoria

2018-11-27

S2018/05720/FST

Socialdepartementet

Enheten för familj och sociala tjänster

Behörighet för anställda före den 1 juli 2014 att utföra vissa uppgifter inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård – förslag till förlängning av övergångsbestämmelse i socialtjänstlagen

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)	5
2 Bakgrund.....	7
3 Ändring av övergångsbestämmelsen för behörighet inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård.....	9
4 Ikraftträdande	11
5 Förslagets konsekvenser	13

Sammanfattning

Den 1 juli 2014 infördes krav på behörighet för att få utföra vissa uppgifter inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård (prop. 2012/13:175). Enligt 3 kap. 3 a § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, ska socialnämnden använda handläggare som har avlagt svensk socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan för utförande av uppgifter inom socialtjänsten som rör barn och unga och som innefattar bedömning av om utredning ska inledas, utredning och bedömning av behovet av insatser eller uppföljning av beslutade insatser. Enligt en övergångsbestämmelse till SoL får dock en handläggare som anstälts före den 1 juli 2014 fortsätta att utföra sådana uppgifter inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård till och med den 30 juni 2019, även om han eller hon inte har svensk socionomexamen eller annan relevant examen.

I promemorian föreslås en ändring av övergångsbestämmelsen. Ändringen innebär att en handläggare som anstälts före den 1 juli 2014 för att utföra sådana uppgifter inom socialtjänsten som rör barn och unga som anges ovan ska anses behörig att göra det till och med den 30 juni 2022.

Bestämmelsen föreslås träda i kraft den 1 juli 2019.

1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2013:1146) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. En handläggare som före ikraftträdandet anställts för att utföra de uppgifter som anges i 3 kap. 3 a § andra stycket är till och med den 30 juni 2019 behörig att utföra de angivna uppgifterna.

Föreslagen lydelse

2. En handläggare som före ikraftträdandet anställts för att utföra de uppgifter som anges i 3 kap. 3 a § andra stycket *och som inte har sådan examen som anges i den bestämmelsen* är till och med den 30 juni 2022 behörig att utföra de angivna uppgifterna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

2 Bakgrund

Den 1 juli 2014 infördes en bestämmelse om behörighet i 3 kap. 3 a § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, som innebär att socialnämnden ska använda handläggare som har socionomexamen eller motsvarande för uppgifter inom socialtjänsten som rör barn och unga och som innefattar bedömning av om utredning ska inledas, utredning och bedömning av behovet av insatser eller andra åtgärder och uppföljning av beslutade insatser. Därutöver ansvarar socialnämnden för att handläggare som självständigt utför sådana uppgifter har tillräcklig erfarenhet. I propositionen som föregick bestämmelsen om behörighet konstaterade regeringen att arbetet med barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa, och deras familjer, är ett av socialtjänstens svåraste uppdrag och att det därför är särskilt viktigt att handläggare som utför uppgifter inom den sociala barn- och ungdomsvården har hög kompetens och god erfarenhet, se propositionen Vissa frågor om behörighet för personal i hälso- och sjukvården och socialtjänsten (prop. 2012/13:175 s. 52). Enligt en övergångsbestämmelse till SoL är en handläggare som anställts före ikraftträdandet för att utföra de ovan nämnda uppgifterna om barn och unga behörig att göra det till och med den 30 juni 2019. I denna promemoria behandlas behovet av att förlänga övergångsbestämmelsen.

Socialstyrelsen utfärdade föreskrifter för bedömning och prövning av behörighet enligt den nya regleringen (SOSFS 2014:7) som trädde i kraft den 1 juli 2014. På uppdrag av regeringen (regleringsbrev för Socialstyrelsen för 2015, S2014/07686/FST, S2014/08929/SAM) genomförde myndigheten under 2016 en uppföljning av lagändringens konsekvenser. Uppföljningen visade bland annat att de utfärdade föreskrifterna i praktiken innebar att det endast var socionomexamen som gav behörighet. En enkät som besvarades av 263 kommuner och stadsdelar visade att det av 5 089

tillsvidareanställda socialsekreterare inom den sociala barn- och ungdomsvården var ca sju procent, eller drygt 350 personer, som då saknade behörighet enligt föreskrifterna (S2016/03912/FST).

Mot denna bakgrund har Socialstyrelsen sett över föreskrifterna med syfte att bättre anpassa dessa till lagstiftarens intentioner. Nya föreskrifter, där det bland annat tydliggjorts att även andra examina än socionomexamen kan vara behörighetsgrundande, trädde i kraft den 1 februari 2018 (SOSFS 2017:79).

Socialstyrelsen har inte aktuella uppgifter om hur många av de drygt 350 obehöriga handläggarna vid uppföljningen 2016 som i dag uppfyller kraven enligt de nya föreskrifterna, men enligt myndigheten bör övergångstiden förlängas ett år för att ge handläggare som påbörjat kompletteringsåtgärder ytterligare möjlighet att slutföra dem (S2018/04915/FST).

Efter behörighetsregleringens ikraftträdande har Akademikerförbundet SSR, Sveriges Kommuner och Landsting samt Vision påtalat i olika skrivelser till regeringen att många kommuner, bland annat till följd av flyktingsituationen 2015, fått problem med att rekrytera och behålla personal inom den sociala barn- och ungdomsvården. Organisationerna ville mot den bakgrunden att personer som anställts för de aktuella arbetsuppgifterna före ikraftträdandet automatiskt skulle anses behöriga. Svårigheter, både för arbetsgivare och arbetstagare, att få till stånd validering och komplettering av utbildningar utifrån kraven i föreskrifterna har också förts fram. Efter att Socialstyrelsen ändrat sina föreskrifter råder delvis olika uppfattning om läget och behovet av åtgärder. Sveriges Kommuner och Landsting anser att problemen med bristande behörighet är underskattade i Socialstyrelsens uppföljning från 2016 och vill bland annat att övergångsperioden förlängs till den 30 juni 2023 medan Visions bedömning är att de sedan tidigare anställda medarbetarna sannolikt uppfyller kraven enligt de nya föreskrifterna. Av ingivna skrivelser framgår också att flera berörda parter vidtagit och vidtar en mängd åtgärder för att genomföra anpassningen till behörighetsregleringen. Det gäller till exempel det nätverk av socialchefer som är knutna till Sveriges Kommuner och Landsting och som arbetat fram underlag för arbetsgivarnas bedömningar och planerar att tillsätta behörighetsgrupper på länsnivå för erfarenhetsutbyte (S2018/04915/FST).

3 Ändring av övergångsbestämmelsen för behörighet inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård

Förslag: En handläggare som anställts för att utföra vissa uppgifter inom socialtjänsten som rör barn och unga före den 1 juli 2014 och som inte har socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan ska vara behörig att utföra uppgifterna till och med den 30 juni 2022.

Skälen för förslaget: Bestämmelsen om behörighet för att utföra vissa uppgifter inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård har mött ett positivt gensvar. Samtliga kommuner och stadsdelar i Socialstyrelsens uppföljning 2016 har lyft fram positiva konsekvenser, såsom ökad rättssäkerhet för enskilda, ökad kompetens hos handläggarna och ökad kvalitet i handläggningen. Även Akademikerförbundet SSR, Sveriges Kommuner och Landsting samt Vision har uttryckt ett tydligt stöd för reformen som sådan. Samtidigt har genomförandet komplicerats på flera, oförutsedda sätt. Det handlar både om praktiska svårigheter vad gäller rekrytering och fortbildning och konsekvenser av Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2014:7).

Utformningen av socialstyrelsens föreskrifter har avgörande betydelse för genomförandet och för berörda aktörers möjligheter att vidta anpassnings- och utvecklingsåtgärder. Föreskrifterna ändrades i grundläggande avseenden så sent som den 1 februari i år. Det är inte möjligt att redan nu, och på det underlag som finns tillgängligt, dra några mer långtgående slutsatser om reformens

konsekvenser framåt. Utvecklingen bör därför följas noga och behovet av ytterligare åtgärder övervägas utifrån det.

Vid införandet av bestämmelsen om behörighet 2014 konstaterade regeringen att en snarlik reglering redan fanns i 3 kap. 3 § SoL men att en precisering behövdes för att uppnå de förbättringar som eftersträvades i socialtjänstens barn- och ungdomsvård. En stor majoritet av de redan anställda förväntades uppfylla de preciserade kraven och en övergångsperiod ansågs ge tillräckliga möjligheter för de anpassningsåtgärder som eventuellt behövdes (prop. 2012/13:175 s. 85, 89–90).

Med hänsyn till utvecklingen efter ikraftträdandet av bestämmelsen om behörighet 2014 och Socialstyrelsens nya föreskrifter som trädde i kraft den 1 februari i år är det dock befogat att förlänga övergångsperioden. En förlängning med tre år, till den 30 juni 2022, bör ge goda förutsättningar för alla inblandade att vidta eventuella anpassningsåtgärder.

4 Ikraftträdande

Förslag: Den föreslagna lagändringen ska träda i kraft den 1 juli 2019.

Skälen för förslaget: Den föreslagna lagändringen bör träda i kraft så snart som möjligt. I promemorian föreslås därför den 1 juli 2019 som ikraftträdandedag.

5 Förslagets konsekvenser

Krav på behörighet för att få utföra vissa uppgifter inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård syftar till att öka förutsättningarna för att verksamheten bedrivs med hög rättssäkerhet och av god kvalitet. Ytterst ska behörighetsregleringen stärka barns och ungas rättigheter och värna deras behov.

Övergångsbestämmelsen har syftat till att ge dem som önskar möjlighet att komplettera sin utbildning och huvudmännen förutsättningar att planera och anpassa verksamheten efter reformen. Socialstyrelsens nya föreskrifter med vägledning till kommunerna och en förlängning av övergångsbestämmelsen med ytterligare tre år, dvs. sammanlagt åtta år efter regleringens införande, ger kommunerna goda förutsättningar för genomförandet och anpassningen av verksamheten utifrån behörighetsregleringen.

En förlängning av övergångsbestämmelsen bedöms inte medföra ekonomiska konsekvenser för staten eller kommunerna.